

XORXYE LUIS BORXYES ASARLARIDA RAMZLAR

Tolib NAJMIDDINOV,

O‘zR FA O‘zbek tili, adabiyoti va folklori instituti tadqiqotchisi

E-mail: tolibbek@gmail.com

Orcid ID: 0009-0004-8242-0849

UDK: 821.09 (100) (091)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15878568>

Annotatsiya. Mazkur maqolada argentinalik buyuk yozuvchi Borxes asarlarining jahon adabiyotshunosligida tutgan o‘rni, estetik qiymati, asarlarining o‘ziga xos xususiyatlari, yangi adabiy janrlar hamda yo‘nalishlarning paydo bo‘lishi, dunyo madaniy merosining katta qismining ijodiga singdirilishi, asotir va afsonalar, ijodida uslubiy rang-baranglik hamda ramz va timsollar, haqida mulohaza yuritadi.

Kalit so‘zlar: Jahon adabiyotshunosligi, oqim, avangard, mifologiya, afsona, janr, badiiy tafakkur, ramz, timsol, esse, rang-baranglik, o‘ziga xoslik, uslub.

Annotatsiya. V statye rassmatrivayutsya mesto proizvedeniy velikogo argentinskogo pisatelya Borxesa v mirovoy literaturnoy kritike, esteticheskaya syennost, spetsificheskiye osobennosti yego proizvedeniy, vozniknoveniye novyx literaturnyx janrov i napravleniy, vklyucheniye v yego tvorchestvo znachitelnoy chasti mirovogo kulturnogo naslediya, mify i legendy, stilisticheskoye raznoobraziye yego tvorchestva, a takje simvolы i obrazы.

Klyuchevyye slova: Mirovaya literaturnaya kritika, dvijeniye, avangard, mifologiya, mif, janr, xudojestvennaya mysl, simvol, obraznost, esse, mnogoobraziye, samobytnost, stil.

Abstract. This article discusses the place of the works of the great Argentine writer Borges in world literary criticism, the aesthetic value, the specific features of his works, the emergence of new literary genres and trends, the incorporation of a large part of the world's cultural heritage into his work, myths and legends, the stylistic diversity of his work, as well as symbols and imagery.

Keywords: World literary criticism, movement, avant-garde, mythology, myth, genre, artistic thought, symbol, imagery, essay, diversity, originality, style.

Kirish.

Luis Borxes antik davr va hozirgi zamon Sharqu G‘arb sirlarini anglashga intilgan, ko‘pgina xalqlarning falsafiy hamda diniy-mistik ta‘limotlarni o‘rgangan va ularni o‘z ijodi mohiyatiga mohirona singdirgan adibdir. Uning ijodi ham estetik zavq, ham teran ilm-ma‘rifat berishi bilan qadrlidir.

Borxes o‘zidan katta adabiy meros ham qoldirgan. Uning publisistik asarlarida ham badiiy-estetik konsepsiyasi, o‘z davrining ko‘plab ijodkorlari asarlariga bildirgan faol munosabati, muammolariga, badiiy ijod sir-asrorlariga; afsona va asotirlarning mazmun-mohiyatiga; buyuk allomalarning hayoti va ijodiga doir qarashlarni ifodalashi bilan ahamiyatlidir.

Metodologiya. Maqolada adabiyotshunoslikda qo‘llaniladigan bir qancha metodlardan foydalanilgan. Jumladan, ijodkor shaxsiyati bilan bog‘liq tahlillar

avtobiografik metoddan, asarlarining tahlili qiyosiy metoddan foydalangan holda tahlilga tortilgan. Shuningdek, Lotin Amerikasi adabiyoti va Borxes ijodi tarixiy-madaniy metod orqali solishtiriladi hamda tahlillar asnosida ijodkor shaxsiyati gavdalantiriladi.

Asosiy qism.

U yoshligidanoq qadimgi yunon, rim, xind, xitoy, arab falsafiy hamda diniy-mistik ta'limotlarini o'rgangan va ko'plab muqaddas kitoblarning ilohiy g'oyalaridan bahramand bo'ladi va bu bahrramandlik uning ham ijodiga ko'chib o'tadi. U o'ta murakkab, falsafiy-diniy mistik ta'limotlarni afsona va asotirlarni yengil esse yoki hikoya tarzida bayon etishga va ulardagi real voqelik bilan bog'liq holda tasvirlashga intiladi. Natijada bular Borxes ijodining har jabhasida rang-baranglik, takrorlanmas va kutilmagan voqelik, g'ayritabiiy qarashlar va izohlar uchun asos yaratadi.

Borxes ijodi rang-barang bo'lishi bilan birga serqirra. Uning e'tiboridan chetda qolib ketgan mavzular deyarli yo'q. U hamma narsa to'g'risida yozgan: tarixiy shaxslar, faylasuflar, yozuvchilar, sultonlar, kitoblar, ertaklar, afsonalar, tush, tiriklik, tabiat, do'zah jannat, vayronagarchiliklar, insonlar qismati, tarixiy davrlar, madaniyat, ma'naviyat, ong, aql, ruhiyat, qalb, asarlar, dunyo sir-sinoatlari, tiriklik mazmuni, vaqt mashinasi... adib nigohidan chetda qolmagan.

Antik davr va hozirgi zamon adabiyoti, ko'pgina xalqlarning falsafiy hamda diniy-mistik ta'limotlarini o'rgangan adib ijodi ham estetik zavq, ham teran ilmiy-ma'rifat berishi bilan qadrlidir.

Borxes ijodining shakl jihatdan muhim xususiyati kichik janrlarga ko'p murojaat qilganligida ko'rinadi. “Uning kichik janrlar borasidagi ijodi sermahsul. Borxes – to'liqlik va ixchamlikning jonli timsolidir. Men bunga o'xshash boshqa parcha (iqtibos) va zakovat namunasini bilmayman”¹ deb yozadi Syuzen Santang. Haqiqatdan u shaklan mo'jaz, lekin mohiyatan katta, yaxlit, bir butunlik kasb etgan ijod namunalari yaratdi.

Borxes uchun kitob madaniyatning haqiqati, chunki u o'zi uchun nafaqat belgi, belgi, "matn" vazifasini bajaradi, uni nafaqat kuzatish, balki anglash ham zarur.

Borxesning ko'pgina qissa, hikoyalarida markaziy ob'yekt aynan shu so'zning tor ma'nosidagi matnlardir – bayon qilingan, sharhlangan, taqqoslangan, aniqlangan kitoblar, qo'lyozmalar yoki og'zaki afsonalar (“Tanri bitigi”, “Bobil kutubxonasi”, “Tlyon, Ukbar, Orbis Tertius” va boshqalar). Huddi shu narsa so'zning keng ma'nosidagi matnlarga nisbatan ham qo'llaniladi. Shunday qilib, “Tarmoqlangan so'qmoqlar bog'i” asarida qotillik to'g'ri o'qilishi kerak bo'lgan “matn” bo'lib

¹Иностранная литература // М.: 1999 г. № 9,158 с.

chiqadi va "Funesning mo'jizaviy xotirasi" da xotira matnlarini tuzishning mumkin bo'lgan usullari masalasi ko'rib chiqilgan.

"Tarmoqlangan so'qmoqlar bog'i" qissasida xitoylik donishmand Ku Peng tomonidan o'ylab topilgan bog' obrazi kitobning juda qiziq chiqqan epizodlardan biridir. D.S. Lixachev "So'z va bog'" maqolasida shunday ta'kidlaydi: "Barcha asrlarda va barcha ajoyib uslublarda bog'lar tabiat, koinotning ideal qiyofasi bo'lgan. Tartibli tabiat, avvalo, Muqaddas Kitob, kitob, kutubxona kabi o'qilishi mumkin bo'lgan tabiatdir"². Borxes bu olim ta'kidlaganidek, yerda cheksiz kitob, labirint yaratishga, boshqacha qilib aytganda, dunyoni o'z qahramoni harakati bilan "ajralib turadigan, yaqinlashuvchi va parallel vaqtlarning bosh aylantirib turuvchi tarmog'i"³ sifatida namoyish etishga harakat qilmoqda, vaqt va shu bilan bog'liq matnni talqin qilish muammosini ko'tarish, ushbu kuzatishlarining asosini tashkil etadi.

Har qanday matnni har xil talqin qilish mumkin. Badiiy adabiyot, musiqa asarini yaratgan kishi o'z ijodini madaniyatning keyingi rivojlanishi sharoitida anglay olmaydi. U ham, uning zamondoshlari ham o'z asarlarining mazmuni va ma'nosini o'zidan keyingi davrlarda baholangandek baholash imkoniga ega emas edilar. Matn yangi tarixiy va madaniy kontekstga tushib, yaratilish paytidagi mazmundan farqli ravishda yangi ma'no bilan to'ldirib boraveradi.

Aynan shu narsa Per Per Menard "qayta yozishga", ya'ni qayta o'ylab ko'rishga muvaffaq bo'lgan "Don Kixot muallifi Per Menard" hikoyasida yaqqol ko'zga tashlanadi. Don Kixotning uch bobi: Birinchi qismning IX bobida faqat adabiy muammolar - haqiqiy muallif o'rtasidagi munosabatlar, muallif-hikoyachi va xayoliy rivoyatchi; birinchi qismning 33 bobida qadimgi tortishuv qilich yoki tug'lar, urush yoki madaniyatning ustunligi to'g'risidagi hikoya bilan davom etadi; birinchi qismning 22 bobida Don Kixot mahkumlarni ozod qiladi va shu bilan birga adolat to'g'risida juda zamonaviy fikrlarni bildiradi, faqat sudlanganlarning aybiga iqror bo'lmaslik kerak bo'lgan odillik to'g'risida har qanday sinovlarni yengishga qodir bo'lgan inson irodasining kuchi haqida. "Oxir oqibat foydali bo'lmagan intellektual mashqlar yo'q. Har qanday falsafiy ta'limot dastlab olamning ma'lum bir ishonarli tavsifidir; yillar o'tadi, endi esa, bu falsafa tarixidagi faqat bob - agar xatboshi bo'lsa yoki bitta nom bo'lmasa - bu shunchaki. Bu eskirganlik adabiyotda yanada yaqqolroq namoyon bo'ladi. "Don Kixot"... avval ko'ngil ochar kitob edi; endi bu vatanparvarlik vazi, matnlarning kiborli talqini, odobsiz, hashamatli nashriyotlar uchun bahona bo'ldi"⁴.

² Лихачев Д.С. Слово и сад / Кн. Finitis duodecimi lustris. - Таллин, 1982. с.64-240.

³ Борхес Х.Л. Сочинения в трех томах. - Рига: Полярис, 1997. с. 358-608.

⁴ Борхес Х.Л. Коллекция: Рассказы; Эссе; Стихотворения. - СПб.: Северо-Запад, 1992. с. 124-639.

Shunday qilib, madaniy asarlarni tushunish har davrda turlicha. Bu hech qachon yakuniy bo‘lishi mumkin emas, ularning yagona to‘g‘ri talqini yo‘q. Borxes badiiy matnning asosiy xususiyatini aynan so‘zlar va ramzlar polisemiyasida⁵ ko‘rsatadi.

Borxes she‘riyatining so‘nggi kitoblaridan birining prologida uni “kutubxonachi” deb ataganlarning fikriga qo‘shiladi: “Otamning kutubxonasi hayotimning hal qiluvchi omili bo‘lganligini takrorlashga ijozat beriladimi? Aslida, men hech qachon Alonso Kuyano kutubxonasidan⁶ chiqmaganim kabi u yerdan chiqmaganman”⁷.

Kitob aynan umuminsoniy madaniyatning manbai va ma‘nosi bo‘lgan mohiyatdir. Kitob nafaqat o‘qish uchun, balki Borxes uchun ham mo‘ljallangan kitob boshqa funksiyani bajaradi - bu xotira ombori, shuning uchun Borxes kitobi kutubxonaning sinonimidir. Fransiyaning zamonaviy strukturalistlaridan biri J. Genetta Borxesning fikriga qo‘shilib, shunday ta‘kidlaydi: “Kutubxona adabiy makonning eng aniq va muqim belgisidir... bu yerda so‘z sukunat shaklini oldi”⁸. Borxes kutubxonadagi barcha kitoblarni bitta kitobning (“Alp” kitobning) sahifalari, alohida matnlari sifatida ko‘radi.

Faqatgina Borxesda butun olam kutubxonaga qiyoslanadi, shuning uchun hayot kitob matni bo‘lib, insonga faqat matn sharhlovchisi vazifasi yuklangan. Borxesning fikriga ko‘ra, koinotning ushbu tizimidagi o‘rni oxirgi emas. Faqat insoniyatning takrorlanmasligi, har bir o‘quvchining individualligi har qanday hayot kitobini yoki olamni jonlantirishga qodir. “Har qanday kitob o‘qiyotganda qayta tug‘iladi”⁹, deb ta‘kidladi yozuvchi. Bunga tabiatan o‘ynoqi bo‘lgan inson intellekti faoliyati natijasida erishish mumkin. Bundan tashqari, Borxesning falsafiy mulohazalarini postmodernizm tamoyili doirasida ko‘rib chiqsak va shu ma‘noni yodda tutsak, “Xomo ludens” dagi J. Xesing, “Shisha munchoq o‘yini” dagi G. Xesse – “Falsafa va Hermeneutika” dagi G. Gadamer o‘yiniga nima berilgan. Voqealar Borxes uchun muhim emas, balki ushbu voqealar haqida fikrlarning murakkab yo‘nalishlari ya‘ni “Aqlli o‘yin tasodif o‘yinidan kam e‘tiborga molikmi?”¹⁰.

Zero, Borxesning ramzlari inson aqli bilan yaratilgan “matnli jumboqlar”ni yechishga qaratiladi. U “matnli jumboqlar”ni o‘z zamondoshi, fransuz ekzistensializmi vakili Jon Pol Sartrning falsafiy metaforalariga qiyoslaydi, ularni talqin qilishga harakat qiladi (“Vaqtning yangi raddiyasi” va “Siklik vaqt” asarlarini

⁵ Ko‘p ma‘nolilik, polisemiya — til birliklarining birdan ortiq ma‘noga ega bo‘lishi. Ko‘p ma‘nolilik — ko‘p qirrali va murakkab hodisa. Deyarli har bir so‘zning lug‘aviy ma‘no taraqqiyoti aniq, individual yondashishni, izohlashni talab qiladi. Ko‘p ma‘nolilik ma‘nosi faqat matnda bilinadi.

⁶ XX asrning o‘rtalarigacha tarixchi Alonso Kuyano nomidagi Milliy tarix akademiyasi kutubxonasi.

⁷ Борхес Х.Л. Проза разных лет: Сборник. - М.: Радуга, 1989. с. 14-320.

⁸ Женетт Ж. Фигуры. В 2-х т. - М., 1998. с. 282-283-380.

⁹ Завадская Е. Эпистемологические игры Хорхе Луиса Борхеса // Человек. - 1991. -№3.-С.167.

¹⁰ O‘sha asar, o‘sha bet.

misol keltirish mumkin). Sartr uchun kitob inson mavjudligini isbotlash vositalaridan biri. Sartrning fikriga ko‘ra, yozish tashqi haqiqatni tasvirlash emas, balki “tuzish”, o‘zini ifoda etishdir. Inson shaxsi o‘zini faqat xayol erkinligida namoyon qilishi mumkin va faqat shu kabi ijodiy erkinlik orqali inson haqiqiy dunyoga qaytishi mumkin, Sartr uni ichkaridan emas, balki tashqaridan, xarakter orqali, ko‘rinish orqali, ayniqsa – muallif ko‘zlari bilan tekshiradi.

Borxes uchun kitob bu chuqur ma’noga ega dunyo. Bundan tashqari, Borxesdagi ushbu motiv mavjud va mavjud bo‘lmagan barcha bayonotlarni, hamma narsani o‘z ichiga olgan so‘zlarni o‘z ichiga olgan mutlaq, hamma narsani qamrab oladigan dunyo g‘oyasi bilan bog‘liq. Bobil kutubxonasi ichkarisida barcha narsalarning mohiyati va xulosasini o‘z ichiga olgan kitob bor¹¹, koinotning asosi, arxetipi bo‘lgan ilohiy matnlar majmui mavjud.

Buning tasdig‘ida “Qum kitob” esesida Borxes Leon Bloisning kitobidan bir parchani keltiradi: “Tarix cheksiz liturgik matndir, u yerda notekisliklar va nuqta satrlardan yoki butun boblardan kam ahamiyatga ega emas, lekin ikkalasining ham biz uchun ahamiyati aniqlanmagan va chuqur yashiringan”¹². Bundan tashqari, dunyo – Kitob bilan tugash uchun mavjud, deb aytgan Mallarmega ergashib, u bu g‘oyani yanada bo‘rttiradi: “... biz sehrli kitobning satrlari, so‘zlari, harflari – abadiy yozma kitob, dunyodagi yagona narsa, aniqrog‘i bu dunyo shu kitob”¹³.

Umuman olganda Borxesda KITOB mavzusi o‘ta qiziqarli va keng qamrovli, bu ramz orqali dunyo tamaddunidagi ko‘pgina tushinchalarni oson talqin qiladi.

“Xaroba doiralari” qissasida bir-birini orzu qilgan bir qator belgilar o‘quvchining oldidan o‘tadi, nometallning cheksiz zanjiriga o‘xshaydi, shuning uchun ko‘zguning o‘zi aks ettirish va cheksiz aks ettirish zanjirining bo‘g‘ini sifatida tasavvur qilinadi.

Borxes nasridagi markaziy metafora obraz-ramzi, yozuvchining o‘zi tomonidan tan olinishiga ko‘ra, bu – labirint. Labirint tasviri turli madaniyatlar uchun o‘zaro faoliyat belgilaridan biridir. “Ikki shoh va ikkita labirint” hikoyasida inson tomonidan yaratilgan labirint qayta yaralgan va bo‘sh cho‘lning tabiiy labirinligidir. “Bobil kutubxonasi”, “Asteriya uyi”, “Saroyning harobalari”, “So‘qmoqlar oralagan bog‘”, “Xaroba doiralari”.

Umberto Eko¹⁴ labirintlarning 3 turini aniqlaydi. Birinchisi, klassik labirint. U buni “Tesyey labirinti” (“Asteriy uyi” hikoyasi)¹⁵ deb ataydi, u yerda siz uning

¹¹ Борхес Х.Л. Сочинения в трех томах. - Рига: Полярис, 1997. с. 346-608.

¹² Ўша асар, 93 бет.

¹³ Ўша асар, 93 бет.

¹⁴ Umberto Eko - italiyalik olim, faylasuf, semiotik, o‘rta asr estetikasi bo‘yicha mutaxassis, madaniyat va adabiyotshunos, yozuvchi, publitsist. Borxes ijodiga bag‘ishlangan bir qancha asarlar muallifi, xususan, “Borxes va ta’sirdan qo‘rqishim” asari ancha mashhur.

sirlarini “o‘chirishingiz”, labirintdagi harakatlarni bashorat qilishingiz mumkin, natijada Minotavrga borasiz, ammo butun dahshat shundaki, “qayerga borishingiz va Minotavr nima ekanligini bilolmaysiz”¹⁶. Ikkinchisi – “Sinov va xato” modeli, ko‘plab “arvoh” kuchlari bo‘lgan, son-sanoqsiz yo‘laklar. Undan chiqish yo‘lini topish juda qiyin. Va uchinchi turchi “ildiz”lar deb ataydi, bu yerda markaz va atrof mavjud emas, chiqishning iloji yo‘q. Bu yerda bitta narsa bor - bu iptiqo nuqtasi, aslida bu ham ildizpoyaning makoni. Ushbu labirint “har bir yo‘l boshqasi bilan kesishish qobiliyatiga ega” bo‘lgan tarmoqqa o‘xshaydi.¹⁷ Aslida, bu shubhasiz Borxesning labirintlari.

Labirint Borxesning eng sevimli ramzlaridan biri: uning sinovlari kosmosdagi ma‘lum bir yo‘nalishga to‘g‘ri keladi; uning hikoyalari kutilmagan yo‘nalishlarni ochib beradi, ammo hech qachon xavfli emas va qat‘iy mantiq bilan boshqariladi. Labirint shuningdek, Borxesning ikkilanishini, ya‘ni kitob va dunyoni cheksiz aks ettirish sifatida tushunishni anglatadi, cheklangan bo‘lmagan, ya‘ni yopiq bo‘lgan, cheklangan tuzilishga ega bo‘lgan bo‘shliq, shu bilan chiqmasdan qamoqxonani ifodalaydi. Ba‘zan labirint koinotning o‘lchamlarini oladi va Paskal shariga¹⁸ o‘xshab barqaror markazga ega bo‘lmaydi.

Borxes yozuvlarining asosi shundan iboratki, dunyo hech qanday ma‘noga ega bo‘lmagan tartibsizlikdir. Asteriya uyida, Bobil kutubxonasida yoki Forkliftlar bog‘ida ushbu minimal haqiqat umumlashtirilgan.

Borxes tili labirint tilida, uning intellektualligi esa Bobillikdir, ammo bu butun girdob minimal tasvirlarda konkretlashtirilgan, nafis, to‘liq shaklda kristallangan. “Bu yerda beqiyos jozibador Borxesning ustunligi namoyon bo‘ldi. U moddiy bo‘lmagan, havodor, shaffof narsa haqida, chunonchi juda muhim narsa haqida mulohaza yuritishga kelgan. Undagi hamma narsa o‘yin bilan o‘zgartirilganligi sababli, yorqin qazilmalar raqsi va yoqimli sofizmlardan iboratdir”¹⁹.

Shunday qilib, Borxes o‘zining madaniyat modelini yaratish uchun ramzlardan foydalanadi. Har qanday tizim rasional, mantiqiy fikrlashni talab qiladi. Shuning uchun metafora Borxes uchun ko‘p qirrali epistemologik²⁰ vosita bo‘lib, madaniyatning bir nuqtasidan ikkinchisiga o‘tishiga yordam beradi, mantiqiy, aqliy

¹⁵ Qadimgi yunon mifologiyasidagi Minos o‘g‘li Minotavr haqida. Labirint ichidagi bu qonho‘r mahluqni Tesey o‘ldiradi.

¹⁶ Эко У. Имя Розы. Роман. Заметки на полях “Имени Розы”. - СПб: Симпозиум, 1998. с. 628-685.

¹⁷ Yuqoridagi manba, 629 bet.

¹⁸ Paskal shari – yopiq idishdagi suyuqlikda hosil bo‘lgan bosimning uzatilishini ko‘rsatish, shuningdek, atmosfera bosimi ostida suyuqlikning ko‘tarilishini namoyish qilish uchun moljallangan.

¹⁹ Мир Хорхе Луиса Борхеса // Иностранная литература. - 1988. - № 10. 44- С.

²⁰ Bilish nazariyasi — falsafa bo‘limidan biri bo‘lib, u bilish qonuniyatlari va imkoniyatlari, bilimning obektiv reallikka munosabatini o‘rganadi, bilish jarayonining bosqichlari va shakllarini, bilishning ishonchliligi va haqkrniyligi shartlari va mezonlarini tadqiq qiladi.

dunyodan sirli, irratsional dunyoga “madaniy ko‘chish” qilishga ko‘maklashadi. Borxes eklektizmni²¹ qo‘llagan holda o‘ziga xos madaniyat olamini bir butun sifatda ko‘rsatishga harakat qiladi, madaniyatda turli xil dunyoqarash tendensiyalari va qarama-qarshi tushunchalarni antologik jihatdan birlashtirishga urinadi hamda bunga muvofiq bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Inostrannaya literatura // M.: 1999 g. № 9.
2. Lixachev D.S. Slovo i sad / Kn. Finitis duodecimi lustris. - Tallin, 1982.
3. Borxes X.L. Sochineniya v trex tomax. - Riga: Polyaris, 1997.
4. Borxes X.L. Kolleksiya: Rasskazy; Esse; Stixotvoreniya. - SPb.: Severo-Zapad, 1992.
5. Borxes X.L. Proza raznykh let: Sbornik. - M.: Raduga, 1989. s. 14-320.
6. Jenett J. Figury. V 2-x t. - M., 1998.
7. Zavadskaya Ye. Epistemologicheskiye igrы Xorxe Luisa Borxesa // Chelovek. - 1991. -№3.
8. Eko U. Imya Rozы. Roman. Zametki na polyax “Imeni Rozы”. - Spb: Simpozium, 1998. s.
9. Mir Xorxe Luisa Borxesa // Inostrannaya literatura. - 1988. - № 10.
10. Махбуба Қадамбоевна Ўразбаева. АЁЛ ХАРАКТЕРИНИ ОЧИШДА БАДИИЙ
НУТҚНИНГ ЎРНИ. GOLDEN BRAIN. RAIN ISSN: 2181-41 20. 23.01.10. 193-199- б.
<https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/1179>
11. Mahbuba O‘razbayeva. XORAZM ADABIY MUHITIDA JALOLIDDIN MANGUBERDI
OBRAZINING YARATILISHI.
<https://uzresearchers.com/index.php/Conferences/issue/view/82> 2024.05.03. 209-213-b.
<https://uzresearchers.com/index.php/Conferences/article/view/2904/2844>.
12. O‘RAZBAYEVA Mahbuba. XX asr ozarbayjon adabiyotida Ganjaviy obrazi tasviri.
“Nizomiy Ganjaviy va xamsachilik an’anasi” mavzusidagi xalqaro ilmiy anjuman materiali.
2024-yil 25-yanvar, 28-32-betlar.
https://oriens.uz/media/conferencearticles/5_ORAZBAYEVA_Mahbuba_28-32.pdf.

²¹ Eklektizm – har xil falsafiy tizimlardan olingan turli xil qoidalarni birlashtirish orqali falsafiy tizimni qurish usuli.